

Asia: VN/3781/2024

Kuulemiskierros selontekoluonnoksesta aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta ja lainsäädännöstä

1. Aluekehittämisen tavoitteet

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat aluekehittämisen määritelmään ja tavoitteisiin liittyen relevantteja?

Selonteon näkökohdat aluekehittämisen tavoitteista ovat sinänsä relevantteja, mutta toimintaympäristön muutokset tulisi entistä vahvemmin huomioida aluekehittämisen kokonaisuudessa.

Kaupunkinäkökulma, alueiden ja kaupunkien erilaistuminen sekä alueiden ja kaupunkien sisäisten kehityserojen vähentäminen tulisi sisällyttää selkeämmin tavoitteisiin.

Sopimuksellisuus on osoittautunut keskeiseksi välineeksi aluekehittämisessä, erityisesti ekosysteemisopimusten ja MAL-sopimusten kautta, edistäen merkittävästi alueiden välistä yhteistyötä ja konkreettisten tulosten saavuttamista. Sopimuksellisuutta ja kumppanuutta valtion ja kaupunkien/kaupunkiseutujen kanssa pitää edelleen vahvistaa.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Tavoitteina tunnistetaan kasvua tukevan elinkeino- ja innovaatorakenteen vahvistaminen, mutta tosiasiallisesti tavoitteista puuttuu kasvunäkökulma. Kasvu tapahtuu kaupungeissa.

Alueen määritelmä on epäselvä, nykyinen aluekehittäminen perustuu maakuntapohjaiseen malliin, mikä ei enää tänä päivänä ole relevantti lähestymistapa. Paitsi, että maakunnat ovat erilaisia, niin kehityserot maakunnan sisällä ovat merkittäviä. Myös isoimmissa kaupungeissa on merkittäviä kehityseroja kaupungin eri alueiden välillä, mitä aluekehittämisen tavoitteissa ole lainkaan huomioitu.

Kunnat ja kaupungit pitää pystyä tunnistamaan aluekehittämisessä entistä vahvemmin. Kaupunkien rooli korostuu erityisesti aluekehittämisen toimenpiteiden toteuttajana. Lisäksi on todettu, että EU:n direktiiveistä yli 70 prosenttia kohdistuu kaupunkeihin, jonka vuoksi kaupungit on tunnistettava vahvasti myös EU:n toimenpiteiden näkökulmasta.

Aluekehittäminen ei myöskään tosiasiallisesti tavoittele alueiden sisäisten kehityserojen vähentämistä.

2. Viranomaiset ja niiden roolit sekä aluekehittämisen muut toimijat

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat viranomaisten rooleihin liittyen relevantteja?

Kaupunkien ja kaupunkiseutujen rooli aluekehittämisessä on entistä merkittävämpi. Suuriin kaupunkeihin ja kaupunkiseutuihin tarvitaan erilaisia toimenpiteitä kuin mahdollisesti muuhun maakuntaan ja tämän vuoksi on tunnistettava vahvemmin kaupunkien rooli erityisesti aluekehittämisen osalta. Tätä tukevat suora kaupunkien ja kaupunkiseutujen sopimuksellinen kumppanuus valtion kanssa mm. MAL-sopimusten, ekosysteemisopimusten ja strategisen allianssin osalta.

Kaupunkitoimijuus EU:ssa on kasvanut merkittävästi Suomen EU -jäsenyyden aikana. EU:n lainsäädännöllä on suoria vaikutuksia kaupunkeihin ja kuntalaisiin, ja toisaalta suuret kaupungit toteuttavat EU:n tavoitteita kaupunkistrategioidensa toimeenpanossa. Kaupungit toimivat alustana innovointia vauhdittaville julkisen ja yksityisen toimijoiden yhteistyöverkostoille. Kaupunkien innovaatioekosysteemeissä voidaan suunnata yhteen EU:n kilpailukyky politiikan ja kaupunkipolitiikan toimenpiteitä kasvusopimuksilla, jotka perustuvat kaupunkien ja valtion yhteiseen ja kunnianhimoiseen tavoitteeseen ja visioon.

Kaupunkien merkityksen vuoksi ne tulee ottaa systemaattisemmin mukaan aluekehittämisen valmistelutyöhön. Suomen EU-asioiden kansallisissa valmisteluprosesseissa, esimerkiksi kaupunkien työhön vaikuttavissa jaostoissa, tulee olla suurten kaupunkien edustus.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Sopimuksellisuus on osoittautunut keskeiseksi välineeksi aluekehittämisessä, erityisesti ekosysteemisopimusten ja MAL-sopimusten kautta, edistäen merkittävästi alueiden välistä yhteistyötä ja konkreettisten tulosten saavuttamista.

ALKE keskustelut pitäisi nähdä välineenä vahvistaa valtioneuvoston ja alueiden välisen yhteistyön tavoitteellisuutta ja konkretisointia sekä resurssien kohdentamista. Keskusteluissa pitää olla vahva kaupunkien edustus, jotta päästään lähemmäksi konkretiaa ja toteuttamista. Maakuntien liitot eivät voi kaupunkien puolesta tätä tavoitetta toteuttaa.

3. Ohjelmatyö ja yhteistyömenettelyt

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat ohjelmatyöhön ja yhteistyömenettelyihin liittyen relevantteja?

Aluekehittämisessä tulee hakea parempaa synergiaa kansallisen aluekehittämisen ja EU:n viitekehityksessä toteutettavan aluekehittämisen prosessien kanssa. Nykyinen tapa laatia aluekehittämis päätös hallituskausittain aiheuttaa epäjatkuvuutta ja eritahtisuutta muiden suunnitelmien kanssa. Esimerkiksi ekosysteemisopimuskausi on yhtenäinen EU-ohjelmakauden kanssa ja MAL-sopimukset ovat 12 vuotisia eli näissä kokonaisuuksissa näkyy pitkäjänteinen toimeenpano. Aluekehittämis päätöksen laatiminen yli hallituskausien mahdollistaisi pitkäjänteisen suunnittelun ja toimeenpanon.

Aluekehittämisen keskustelut on kuvattu hyvin vuosikellon mukaisena jatkuvana prosessina, joka huipentuu kevään varsinaisiin ALKE-keskusteluihin. Kaupungeilla tulee jatkossa olla merkittävä rooli erityisesti toimeenpanon osalta.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Aluekehittämisessä valtion ja kaupunkien kumppanuus ja sopimuksellisuus on noussut joustavana ja tehokkaana sekä vaikuttavana aluekehittämisen toimenpiteenä esille. Sopimuksellisuutta ja kumppanuutta valtion ja kaupunkien/kaupunkiseutujen kanssa pitää edelleen vahvistaa.

4. Tukimenettelyt, tukikelpoisuus ja kustannusmallit

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat tukimenettelyihin, tukikelpoisuuteen ja kustannusmalleihin liittyen relevantteja?

Tukikäsittelyssä ja hallinnossa tulee pyrkiä mahdollisimman yksinkertaisiin menettelyihin, jotka työllistävät mahdollisimman vähän toteuttajatahoja, rahoittajia ja valvovia viranomaisia.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Ohjelmatyön tietojärjestelmien tulee olla ohjelmakausien vaihtuessa sellaisessakin toimintakunnossa, ettei ne viivästyä ohjelmatyön toteutusta useilla vuosilla niin kuin kävi ohjelmakaudella 2021-2027.

5. Lainsäädännön kokonaisuus

Onko selonteon tarkastelu aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännön kokonaisuudesta tasapainoinen ja relevantti?

Lainsäädännön tavoitteena tulee olla jatkossa nykyisen aluekehittämisen toimintatavan uudistaminen, jossa lähtökohtana pitää olla selkeä työnjako ja keskeisten toimijoiden roolien määrittely erityisesti ministeriöiden, elinvoimakeskusten, maakuntien ja erityisesti kaupunkien ja kuntien välillä.

Kaupungit tulee nähdä keskeisinä toimijoina, maakuntapohjainen aluekehittämismalli ei palvele parhaalla mahdollisella tavalla tätä tavoitetta.

Puuttuuko kokonaisuudesta jokin näkökulma, joka tulisi lisätä?

-

6. Muut täydennystarpeet

Muut täydennystarpeet?

Selonteossa tulee tarkentaa ja korostaa kuntien ja kaupunkien roolia ja tehtäviä aluekehittämisessä ja erityisesti toimeenpanossa.

Sopimuksellisuus on osoittautunut keskeiseksi välineeksi aluekehittämisessä, erityisesti ekosysteemisopimusten ja MAL-sopimusten kautta, edistäen merkittävästi alueiden välistä yhteistyötä ja konkreettisten tulosten saavuttamista.

Aluekehityslainsäädäntö tulee olla joustavaa, että sillä voidaan varautua toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Viime vuosina mm. luonnon monimuotoisuus ja ilmastokysymykset, huoltovarmuus, sotilaallinen liikkuvuus ja kokonaisturvallisuus ovat nousseet aluepolitiikan ja aluekehittämisen agendalle. Nämä pitää huomioida aluekehittämisessä entistä vahvemmin.

Korte Terttu

Vantaan kaupunki - Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös